

Flóra Slovenska VI/4

Angiospermophytina
Dicotyledonopsida
Caryophyllales (2. časť)
Ericales

SPRACOVALI

*Dana Bernátová, Jiří Danihelka, Daniel Dítě, Pavol Eliáš jun.,
Viera Feráková, Kornélia Goliašová, Vít Grulich, Iva Hodálová,
Judita Kochjarová, Jaromír Kučera, Dominik Roman Letz, Jana Májeková,
Pavol Mered'a jun., Eleonóra Michalková, Tatiana Miháliková, Marián Perný,
Terézia Schwarzová, Marek Slovák, Helena Šípošová, Eliška Štubňová,
Ondrej Ťavoda, Eva Uherčíková, Marica Zaliberová*

EDITORI

Kornélia Goliašová, Eleonóra Michalková

VEDA

vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2016

- Dvořák, F.: *Chenopodium striatiforme* J. Murr. Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. J. E. Purkynianae Brun. 14: 427–440, 1984.
- Dvořák, F.: Study on *Chenopodium strictum* agg. Feddes Repert. 100: 197–234, 1989.
- Fuentes-Bazán, S., Uotila, P., Borsch, T.: A novel phylogeny-based generic classification for *Chenopodium* sensu lato, and a tribal rearrangement of *Chenopodioideae* (*Chenopodiaceae*). Willdenowia 42: 5–24, 2012.
- Jüttersonke, B., Arlt, K.: Experimentelle Untersuchungen über die infraspezifische Struktur von *Chenopodium album* L. sowie Untersuchungen an *Chenopodium suecicum* J. Murr. Feddes Repert. Beih. 100: 1–63, 1989.
- Kolano, B., Siwinska, D., McCann, J., Weiss-Schneeweiss, H.: The evolution of genome size and rDNA in diploid species of *Chenopodium* s.l. (Amaranthaceae). Bot. J. Linn. Soc. 179: 218–235, 2015.
- Mandák, B., Trávníček, P., Paštová, L., Kořínková, D.: Is hybridization involved in the evolution of the *Chenopodium album* aggregate? An analysis based on chromosome counts and genome size estimation. Flora 207: 530–540, 2012.
- Schwarzová, T., Májovský J.: *Chenopodium giganteum* D. Don, nový adventívny druh flóry Slovenska. Biológia (Bratislava) 33: 517–521, 1980.
- Uotila, P.: Variation, distribution and taxonomy of *Chenopodium suecicum* and *C. album* in N Europe. Acta Bot. Fenn. 108: 1–35, 1978.
- Uotila, P.: *Chenopodium*. In: Jonsell, B. (ed.), Flora nordica 2. Stockholm, Bergius Foundation, Royal Swedish Academy of Sciences, p. 4–31, 2001.
- Uotila, P., Suominen J.: The *Chenopodium* species in Finland, their occurrence and means of immigration. Ann. Bot. Fenn. 13: 1–25, 1976.
- Walsh, B. M., Adhikary, D., Maughan, P. J., Emshwiller, E., Jellen, E. N.: *Chenopodium* polyploidy inferences from Salt Overly Sensitive 1 (SOS1) data. Amer. J. Bot. 102: 1–11, 2015.

Očakávaný rod

18. Teloxys Moq.

Mrlík

(Spracoval P. MEREĎA jun.)

Teloxys Moq. Ann. Sci. Nat., Bot., ser. 2, 1: 289, 1834.

Monotypický rod. Bol (znovu)vyčlenený z rodu *Chenopodium* na základe nedávnych molekulárnych štúdií. Zahŕňa jediný druh *Teloxys aristata* (L.) Moq., ktorý sa v rámci podčeľade *Chenopodioideae* vyznačuje jedinečnou kombináciou týchto znakov: (1) koncové konáre (články) súkvetia sú bez kvetov, po odkvitnutí modifikované do ostitého nepichľavého sterilného útvaru, (2) listy sú celistvookrajové a (3) rastliny sú takmer holé. Rod je najbližšie príbuzný rodu *Dysphania*, od ktorého sa jednoznačne odlišuje charakterom odenia.

Základné chromozómové číslo: $x = 9$.

1. *Teloxys aristata* (L.) Moq.

Mrlík ostitý

Teloxys aristata (L.) Moq. Ann. Sci. Nat., Bot., ser. 2, 1: 289, 1834.

Bas.: *Chenopodium aristatum* L. Sp. Pl. ed. 1, p. 221, 1753.

Syn.: *Dysphania aristata* (L.) Mosyakin et Clemants 2002.

Jednoročná, od bázy bohato rozkonárená, nearomatická bylina. Rastliny spočiatku zelené, postupne až celé purpurovofialové, takmer holé, len v mladosti s roztrúsenými krátkostopkatými pl'uzgierovitými chlpmi s guľatou až sféroidnou terminálnou bunkou. Byľ vzpriamená, od bázy husto rozkonárená, (5–)10 – 35(–50) cm vysoká. Konáre striedavé, v pazuchách listov. Listy striedavé, stopkaté, po odkvitnutí opadávajúce; čepeľ tenká (nedužinatá), jednoduchá, čiarkovitá až čiarkovito-kopijovitá alebo podlhovasto čiarkovitá, celistvookrajová, na báze dlho klinovitá, na vrchole ostitá, 2 – 5(–8) mm široká, 7 – 11-krát dlhšia ako široká. Súkvetie metlna vidlic, čiastkové súkvetia na hlavnej byli a bočných konároch často valcovitého tvaru; kvety vo vidliciach jednotlivé (nenakopené do klbk), koncové konáre súkvetia bez kvetov, po odkvitnutí modifikované do 0,5 – 5 mm dlhého ostitého (nepichľavého) útvaru. Listene v dolnej časti súkvetia listového tvaru, po odkvitnutí opadávajúce. Kvety obojpohlavné. Okvetie 5-početné, len na báze zrastené, v čase zrelosti plodov purpurovofialové, s nezmenenou konzistenciou; okvetné lístky široko blanito lemované, len pri strednej žilke mierne kýlnaté, odstávajúce od plodu. Tyčínok 5. Blizny 2. Achény šošovkovité až takmer guľovité, na kvetnom lôžku vodorovne uložené; oplodie tenké, k semenu pevne priliehajúce; osemenie hnedočervené, lesklé, ± hladké.

Variabilita. Rastliny bez významnejšej variability. Ich vzhľad sa však značne mení v rámci ontogenetického cyklu. Mladé jedince sú zelené, olistené a konáre súkvetia zakončené klbkami kvetov; v čase zrelosti plodov sú rastliny často intenzívne fialové, bez listov a listeňov a s konármi zakončenými sterilnými ostitými útvarmi (ktoré však môžu niekedy chýbať).

Biológia, ekológia. Terofyt. Kvitnutie august – október. Rastie na piesočnatých pôdach na miestach s nezapojeným porastom; často v rôznych ruderalných biotopoch, ako sú úhory, okraje ciest a pod.

Celkové rozšírenie. Kontinentálny druh pôvodný v Strednej Ázii a na južnej Sibíri, kde rastie v piesočnato-kamenistých polopúšťach a na brehoch riek. V juhovýchodnej Ázii, Austrálii, Severnej Amerike a Európe zavlečený; v Európe zdomácnený na Kréte, v Taliansku, Chorvátsku, Maďarsku, Poľsku a krajinách bývalého Sovietskeho zväzu.

Chorologická poznámka. V Maďarsku dokladovaný od konca 19. storočia; najskôr v okolí Budapešti, postupne rozšírený smerom na juh na piesčiny medzi Du-

najom a Tisou, smerom na sever sa šírila najmä údolím Dunaja. Najbližšie k nášmu územiu nájdený v roku 2000 v Ostrihome. Výskyt druhu možno očakávať na piesočnatých pôdach Podunajskej nížiny.

Úžitkovosť. Zafarbené suché rastliny sa s obľubou používajú v modelárstve (najmä železničnom) ako imitácia zelene.

LITERATÚRA

- Fuentes-Bazán, S., Uotila, P., Borsch, T.: A novel phylogeny-based generic classification for *Chenopodium* sensu lato, and a tribal rearrangement of *Chenopodioideae* (*Chenopodiaceae*). *Willdenowia* 42: 5–24, 2012.
- Илjin, M. M.: *Rodina Lobodovi – Chenopodiaceae* Less. In: Kotov, M. I. (ed.), *Flora URSS* IV. Vydavnicтво Akademii Nauk URSS, Kyiv, p. 260–400, 1952.
- Sukhorukov, A. P., Zhang, M.: Fruit and seed anatomy of *Chenopodium* and related genera (*Chenopodioideae*, *Chenopodiaceae*/*Amaranthaceae*): implications for evolution and taxonomy. *PLoS One* 8(4): 1–18, 2013.
- Uotila, P.: *Dysphania* sect. *Botryoides* (*Amaranthaceae* s. lat.) in Asia. *Willdenowia* 43: 65–80, 2013.

19. *Atriplex* L.

Loboda

(Spracovali I. HODÁLOVÁ, V. FERÁKOVÁ, M. ZALIBEROVÁ, P. MEREĎA jun.)

Atriplex L. *Sp. Pl.* ed. 1, p. 1052, 1753.

Jednoročné, jednodomé, v mladosti husto sivo, belavo alebo striebristo poprásené byliny s bielymi, veľmi skoro vysychajúcimi pľuzgierovitými chlpmi (Tab. 16, fig. 9m) a (najmä v oblasti rastového vrcholu nadzemnej časti) s roztrúsenými viacbunkovými, článkovanými, pavučinatými chlpmi (Tab. 16, fig. 9h); v dospelosti lysavejúce alebo s pretrvávajúcimi (najmä na byli, rube listov a krovkách) iba vyschnutými pľuzgierovitými chlpmi; pľuzgierovité chlpy vzájomne izolované, ± rovnomerne rozptýlené na ploche (Tab. 16, fig. 10n, o) alebo šupinovito zoskupené (Tab. 16, 10p). Korene kolovité, rozkonárené. Byle priame, vystúpavé, alebo zriedkavo poliehavé, oblé alebo tupo hranaté, zvyčajne bohato rozkonárené, až do 200 cm vysoké. Listy sediace alebo stopkaté, najmä dolné často protistojné, horné väčšinou striedavé, čiarokovité, trojuholníkovité alebo kosoštvorcové, bez prílistkov; čepeľ plochá, niekedy mäsitá, celistvookrajová, nerovnako zúbkatá, laločnatá alebo zárezová, spravidla na rube hustejšie poprásená ako na líci. Súkvetie metlina vrcholových alebo pazušných paklasov alebo klbiok, zriedkavo kvety jednotlivé. Listene v dolnej časti súkvetia listového tvaru, smerom nahor sa zmenšujúce až chýbajúce. Kvety jednopohlavné (tyčinkové alebo piestikové), zriedkavo obojpohlavné. Tyčinkové kvety bez listencov,